

NORGES HØYESTERETT

Den 14. september 2018 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Matningsdal, Indreberg og Arntzen i

HR-2018-1747-U, (sak nr. 18-112409STR-HRET), straffesak, anke over dom:

I.

A

(advokat Jan Erik Heen)

mot

Påtalemyndigheten

II.

Påtalemyndigheten

mot

A

(advokat Jan Erik Heen)

avsagt slik

DOM OG BESLUTNING:

- (1) Saken gjelder anke fra siktede og fra påtalemyndigheten til gunst for siktede, i et tilfelle der siktede er dømt i tingretten og lagmannsretten for forhold som det anføres er strafferettslig foreldet.
- (2) A, født 00.00.1976, ble 14. august 2017 satt under tiltale for overtredelse av straffeloven 1902 § 195 første ledd andre straffalternativ, jf. andre ledd, jf. § 213 (slik bestemmelsen lød før lovendring 11. august 2000). Grunnlaget for tiltalen var at A "ved flere anledninger i tiden våren 1995 til høsten 1996" ved seksuell omgang likestilt med samleie, skulle ha forgrepet seg på B, født 00.00.1986.
- (3) Gjøvik tingrett avsa 8. februar 2018 dom der A ble dømt til fengsel i ett år og ti måneder. Han ble også dømt til å betale ménerstatning til B med 560 000 kroner og oppreisningserstatning med 120 000 kroner.
- (4) Tingretten la til grunn at de seksuelle overgrepene hadde blitt begått på et tidligere tidspunkt enn det som fremgikk av tiltalen. På side 4 i tingrettens dom heter det:

"Retten legger videre til grunn at overgrepene fant sted våren/sommeren 1994, her basert på tiltaltes forklaring. Selv om både han og fornærmede tidfestet overgrepene ut fra andre ting som skjedde i livene deres på det aktuelle tidspunkt, mener retten tiltaltes tidfesting er mer konkret ved at han forklarte at de opphørte høsten 1994 da han byttet til X videregående skole på Y. Fornærmede på sin side knyttet starten av overgrepene til en periode da klassen hun gikk i sparte til leirskole i Z. Denne sparingen pågikk imidlertid i tre år og det er således noe mer usikkerhet ved hennes tidsangivelse."

- (5) Med det faktum tingretten la til grunn, hadde A ennå ikke fylt 18 år da de straffbare handlingene fant sted.
- (6) A anket til Eidsivating lagmannsrett over straffutmålingen. Det ble også begjært ny behandling av de sivile kravene.
- (7) Under ankeforhandlingen for lagmannsretten ble begjæringen om ny behandling av oppreisningserstatningen trukket, både av A og av fornærmede.
- (8) Eidsivating lagmannsrett avsa 4. mai 2018 dom med slik slutning:
- "1. I tingrettens dom, slutningens punkt 1, gjøres den endring at straffen fastsettes til fengsel i 1 – ett – år og 2 – to – måneder. Fullbyrding av 6 – seks – måneder av fengselsstraffen utsettes med en prøvetid på 2 – to – år, jf. straffeloven (2005) § 34.**
- 2. A, født 00.00.1976, dømmes til å betale menerstatning til B med 560 000 – femhundreogsekstusen – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av dommen. Etter forfall påløper lovens forsinkelsesrenter til betaling skjer."**
- (9) Lagmannsretten la tingrettens bevisresultat til grunn for straffutmålingen – herunder at overgrepene hadde skjedd i 1994.
- (10) A anket 23. mai 2018 til Høyesterett. Anken gjaldt opprinnelig straffutmålingen og lagmannsrettens saksbehandling vedrørende de sivile kravene. Det ble begjært ny behandling av de sivile kravene.
- (11) *Påtalemyndigheten* har senere anket til Høyesterett. Anken er til gunst for siktede, jf. straffeprosessloven § 309, og det er anført at det straffbare forholdet som A ble dømt for er foreldet.
- (12) *Påtalemyndigheten* har gitt uttrykk for at A, etter deres vurdering, kan frifinnes uten ankeforhandling, jf. straffeprosessloven § 323 tredje ledd bokstav b. Forsvarer har sluttet seg til dette.
- (13) Under saksforberedelsen for Høyesterett oppsto det spørsmål om hva som ved en eventuell frifinnelse skulle skje med de sivile kravene i saken. Forsvarer og fornærmedes bistandsadvokat ble derfor bedt om å gi uttrykk for sitt syn på dette spørsmålet.
- (14) I prosesskriv 30. august 2018 har bistandsadvokaten anført at oppreisningskravet er rettskraftig avgjort og at kravet om ménerstatning ikke er foreldet.
- (15) Forsvareren har derimot bestridt at oppreisningskravet er rettskraftig avgjort, og har anført at begge kravene er foreldet, jf. foreldelsesloven § 9.
- (16) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker:

- (17) Etter straffeprosessloven § 323 tredje ledd bokstav b kan Høyesteretts ankeutvalg frifinne en domfelt dersom utvalget enstemmig finner det klart at "den påtalte handlingen ikke er straffbar eller straffansvaret er falt bort". I denne saken er det siste alternativet oppfylt, idet straffansvaret er foreldet.
- (18) Tingretten har, som allerede nevnt, lagt til grunn at overtredelsen av straffeloven 1902 § 195 første ledd andre punktum skjedde våren/sommeren 1994. Etter den dagjeldende § 68 første ledd ble foreldelsesfristen regnet fra "den dag det straffbare forhold er opphørt". Minstestrafen for overtredelse av straffeloven 1902 § 195 første ledd andre punktum var på den tiden fengsel inntil ett år. Lengstestrafen etter dette alternativet var dermed fengsel inntil 15 år, jf. Rt-1956-587 og Rt-1965-1177. Fordi fornærmede var under 10 år og det hadde skjedd gjentatte overgrep, var øvre strafferamme fengsel inntil 21 år. Da A på gjerningstidspunktet var under 18 år, kunne man imidlertid ikke anvende høyere straff enn fengsel inntil 15 år, jf. straffeloven 1902 § 55. Øvre strafferamme i denne saken var dermed fengsel inntil 15 år.
- (19) Etter straffeloven 1902 § 67 første ledd var foreldelsesfristen 15 år i tilfeller hvor øvre strafferamme var fengsel inntil 15 år. Dette innebar at etter de dagjeldende reglene ville foreldelsesfristen utløpe sommeren 2009.
- (20) Ved lov 22. mai 1998 nr. 31 ble det foretatt en tilføyelse i straffeloven 1902 § 68 første ledd, ved at det som nytt andre punktum ble fastsatt at ved overtredelse av det aktuelle straffebudet skulle foreldelsesfristen likevel "regnes fra den dag fornærmede fyller 18 år".
- (21) Straffeloven 1902 § 3 første ledd fastsatte at "[h]ar Straffelovgivningen undergaaet Forandring i Tiden efter en Handling's Foretagelse, kommer, forsaavidt intet modsat er bestemt, de ved Foretagelsen gjældende strafferetslige Bestemmelser til Anvendelse paa Handlingen". Det var sikker rett at foreldelsesbestemmelsene var "strafferetslige Bestemmelser", jf. blant annet Rt-1974-1230 og Rt-1976-819. Det fulgte imidlertid av § 3 at det ved særskilt bestemmelse kunne gjøres unntak fra regelen om at gjerningstidens lovgivning skal anvendes, så lenge dette ikke ville være i strid med tilbakevirkningsforbudet i Grunnloven § 97. Ikrafttredelsesbestemmelsen kunne dermed fastsette at den nye bestemmelsen også skulle gjelde for eldre forhold, så lenge forholdet ikke var foreldet på ikrafttredelsestidspunktet, jf. Prop. 96 L (2013-2014) side 15.
- (22) Ikrafttredelsesbestemmelsen til lov 22. mai 1998 nr. 31 inneholder imidlertid ikke en slik bestemmelse om tilbakevirkning. Dermed kommer lovgivningen fra 1994 til anvendelse slik at straffansvaret ble foreldet i 2009.
- (23) Ankeutvalget har på denne bakgrunn enstemmig funnet det klart at A må frifinnes.
- (24) Det er, som nevnt, også begjært ny behandling av de sivile kravene. Straffeprosessloven § 434 første ledd bokstav c fastsetter at partene, ved anke over dom i en sak som den foreliggende, også kan kreve ny behandling av de sivile kravene, dersom "ankedomstolen samtykker i samlet behandling". Videre følger det av andre ledd at § 323 gjelder tilsvarende.
- (25) Ankeutvalget har etter omstendighetene, jf. Straffeprosessloven § 431, kommet til at det kan ta stilling til dette samtykkespørsmålet selv om straffekravet nå avgjøres uten å bli forelagt Høyesterett i avdeling, slik at det eventuelt vil bli gjennomført en særskilt behandling av de sivile kravene i Høyesterett.

- (26) Den videre behandlingen av de sivile kravene reiser etter ankeutvalgets vurdering spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak. Dette gjelder både for spørsmålet om avgjørelsen av oppreisningskravet er rettskraftig avgjort, og for spørsmålet om kravene er foreldet. Begjæringen om ny behandling av disse kravene tas etter dette til følge, og henvises til behandling i Høyesterett.
- (27) Derimot reiser ikke ankens angrep på saksbehandlingen og utmålingen av ménerstatningen spørsmål av betydning utenfor den foreliggende sak. Heller ikke andre særlige grunner tilsier at det er særlig viktig at dette blir prøvd av Høyesterett, og det gis følgelig ikke samtykke til å fremme denne delen av anken, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd første og andre punktum.

DOMSSLUTNING :

A, født 00.00.1976, frifinnes for straffekravet.

SLUTNING I BESLUTNING :

As begjæring om ny behandling av de sivile kravene tas til følge for så vidt gjelder spørsmålet om oppreisningskravet er rettskraftig avgjort og om kravene er foreldet, og henvises til behandling i Høyesterett.

Hilde Indreberg
(sign.)

Magnus Matningsdal
(sign.)

Wenche Elizabeth Arntzen
(sign.)

Riktig utskrift: